

מיקום החנוכייה בטפח הסמוך לפתח

ליה פתחא אחרייתא לית לן בה דאמרי בפתחא אחרייתא עייל והכא נמי נימא דאף על גב דחזו דלא אדליק (בתר) [בחד] פתחא לא אתו למחשדיה דאמרי באידך פתחא אדליק וי"ל דלענין תפלה שאני דכיון דאי לא מצלי הוה להו פורק עול מלכות שמים מעליו כל היכא דאיכא פתחא אחרייתא לא אתו למחשדיה מה שאין כן לענין חנוכה ועי"ל דהדלקת נר חנוכה כיון דיש בה הפסד ממון אי איכא פתחא אחרייתא אתו למחשדיה כי היכי דבהאי לא אדליק בהאי נמי לא אדליק אבל בתפלה דלית בה הפסד ממון כי איכא פתחא אחרייתא לא אתו למחשדיה:

9. מרדכי מסכת שבת פרק במה מדליקין רמז רסו
אבל אנו שמדליקין בפנים ליכא חשד אין צריך להדליק אלא בפתח אחד דבני הבית ידעי דהשני פתחים של איש אחד הם

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא סעיף ח
חצר שיש לו שני פתחים משני רוחות, צריך להדליק בשתייהן מפני החשד; ואם שני הפתחים ברוח אחד (והם בבית אחד) (כל בו) די לו באחד מהם. הגה: ואם מדליק בשני פתחים אינו מברך רק באחד מהם ובשני מדליק בלא ברכה, מיהו בזמן הזה שכולם מדליקין בפנים ממש, ואין היכר לבני ר"ה כלל, אפילו יש לחצר או לבית הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים אלא פעם אחת בפנים, כן נ"ל וכן המנהג פשוט.

11. משנה ברורה סימן תרעא ס"ק נ
חצר שיש לו שני פתחים - וה"ה בית:

12. שו"ת אור לציון חלק ד - הערות פרק מב - סדר ההדלקה הערה יז
יז. בשו"ע בסימן תרע"א סעיף ח' כתב, חצר שיש לו שני פתחים משני רוחות, צריך להדליק בשתייהן, מפני החשד. ואם שני הפתחים ברוח אחד, די לו באחד מהם. וכתב הרמ"א שם, מיהו בזמן הזה שכולם מדליקים בפנים ממש, ואין היכר לבני רשות הרבים כלל, אפילו יש לחצר או לבית הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקין אלא פעם אחת בפנים, כן נ"ל, וכן המנהג פשוט. ע"כ. וכתב הפר"ח שם שכן עיקר, ע"ש. וכן הסכימו האחרונים, על אף שמרן לא הזכיר מנהג זה. ועל כן בזמנינו שרבים נהגו להדליק בבית, ויש להם על מה שיסמוכו, וכמו שנתבאר לעיל בתשובה ג', אין צריך להדליק מפני החשד, וידליקו במקום אחד בלבד.

13. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרעא אות יז
ולאו דווקא בשיש לו ב' פתחים אלא הוא הדין כשמדליק בחלון אם יש לו שתי חלונות משתי רוחות יצטרך להדליק בשתייהם מפני החשד.

ובזמננו אין מקפידין על כך, וב' טעמים יש בדבר. א. כי דווקא כששתי הצדדים שוים בענין פרסומי ניסא שאז יש חשד אם אין מדליק מצד אחד אבל אם בצד אחד יש יותר עוברים ושבים מהצד השני אין צריך להדליק כי אם במקום שיש בו יותר פרסומי ניסא. ב. עפ"י הרמ"א להלן שבזמננו שמדליקין בפנים ואין היכר לבני רשות הרבים אין כלל חשש דחשדא, ואף שבימינו רבים מדליקין בחוץ כתיקון חז"ל, מ"מ כיון שקיימים הרבה קהלות הנוהגים גם בימינו להדליק בפנים, תו ליכא חשדא, שיאמרו הרואים שהוא מאלה המדליקים בפנים. ועוד, שאף אלו המדליקים בחוץ אין מוסכם ביניהם היכן להדליק יש המדליקים בפתח החצר ויש בפתח של חדר המדרגות ויש בחלון הבית (וכמשנ"ל אות ד' וה') וגם זמן ההדלקה אינו מוסכם, ורק בזמן הגמ' שכולם היו מדליקים

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כב עמוד א

אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה (בחצר או ברשות הרבים בטפח הסמוך לפתח, שאם ירחיקנו להלן מן הפתח - אינו ניכר שבעל הבית הניחו שם.) בטפח הסמוכה לפתח. והיכא מנח ליה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין (בכניסתו לביתו לימין), רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא - משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין.

2. טור אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא

וכתב אבי העזרי שאם אין מזוזה בפתח מניחה מימין ובס"ה הקטן כתב שאם מניחה בדלת עצמה יניחנה מחציו של כניסה לצד שמאל

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא סעיף ז

מצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח משמאל, כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל; ואם אין מזוזה בפתח, מניחו מימין; ואם הניחו בדלת עצמו, יניחנו מחציו של כניסה לצד שמאל. הגה: ומיהו בזמן הזה, שכולנו מדליקין בפנים ואין היכר לבני ר"ה כלל, אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח; ומ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם, ואין לשנות אא"כ רבים בני הבית שעדיף יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד מלערב הנרות ביחד ואין היכר כמה נרות מדליקין

4. משנה ברורה סימן תרעא ס"ק לו

(לו) מחציו של כניסה וכו' - היינו מקום הדלת שנכנס משם לתוך הבית יחלקנו לשנים ובחצי הנוטה לצד שמאל [שהוא נגד המזוזה שהמזוזה בימין] שם יניחנו [מ"א] ומשמע מזה דיכול להניח בכל שטח אותו החצי ועיין בט"ז שדעתו דלמעשה ראוי להחמיר להניח הנרות בצד השמאל בקצה האחרון סמוך לכותל:

5. משנה ברורה סימן תרעא ס"ק לח

(לח) ואין לשנות - ומ"מ אם יש לו חלון הסמוך לר"ה נכון יותר שיניחנו שם כדי שיהיה היכר לבני ר"ה ויתפרסם הנס אם לא במקום דשכיחא הזיקא עי"ז:

בית שיש לו כמה פתחים

6. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד א

אמר רב הונא: חצר שיש לה שני פתחים - צריכה שתי נרות. (ואמר) +מסורת הש"ס: [אמר] +רבא: לא אמרן אלא משתי רוחות, אבל מרוח אחת - לא צריך. מאי טעמא? אילימא משום חשדא, חשדא דמאן? אילימא חשדא דעלמא - אפילו ברוח אחת נמי ליבעי! אי חשדא דבני מתא - אפילו משתי רוחות נמי לא ליבעי - לעולם משום חשדא דבני מתא, וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי, ואמרי: כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק, בהך פיתחא נמי לא אדליק.

7. ר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף י עמוד א

ומסתברא דכיון שאינו מדליק אלא משום חשדא לא מברך אלא אחד פתחא:

8. בית יוסף אורח חיים סימן תרעא

וא"ת מ"ש מהא דאמרינן בפרק קמא (ח:) ובתרא (סא.) דברכות אסור לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא דלית ליה פתחא אחרייתא אבל אית

באותו זמן ובמקום מסויים ומיד היה ניכר שלא הדליקו כלל באותו בית.

מקום ההדלקה בבית הכנסת

14. טור אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא

ובב"ה מניחה לדרום זכר למנורה שהיתה בדרום ע"כ

15. בית יוסף אורח חיים סימן תרעא

נראה שתיקנו כן מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו וכמו שתיקנו קידוש בבית הכנסת משום אורחים דאכלו ושתו בבי כנישתא (עי' לעיל סי' רסט) וכן כתב הכל בו (סי' מד ד ע"א) וכתב [עוד] טעם אחר שהוא כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפנייהם שיש בזה פרסום גדול להשי"י וקידוש שמו כשמברכין אותו במקלות

16. שו"ת הריב"ש סימן קיא

תשובה המנהג הזה להדליק בבהכ"נ מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא כיון שאין אנחנו יכולין לקיים המצוה כתקנה כל אחד בביתו שהיא להניחה על פתח ביתו מבחוץ, כדתנן (שבת כא:) בההיא דגמל טעון פשתן וכו'. וכיון שעת' שיד האומות תקפה עלינו ואין אנו יכולין לקיים המצוה כתקנה ומדליק כל אחד בפתח ביתו מבפנים ואין כאן פרסומי ניסא כי אם לבני ביתו לבד לזה הנהיגו להדליק בבהכ"נ לקיים פרסומי ניסא. ואף על פי שאין מברכין על המנהג זה במנהג קל כמו מנהג של ערבה שאינו אלא חבטא בעלמא אבל בזה שהוא לפרסם הנס בבהכ"נ ברבים מברכין עליו. כמו שנהגו לברך על ההלל של ר"ח ואף על פי שאינו אלא מנהג ואין בזה משו' ברכה לבטלה כלל, וכדעת ר"ת ז"ל. ומ"מ באותה הדלקה של בהכ"נ אין אדם יוצא בה וצריך לחזור ולהדליק כל א' בביתו דמצות חנוכה נר איש וביתו.

17. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תרעא

(ה) וכתב הכל בו (סי' מד ד א) דהמנהג להדליק בבית הכנסת בין מנחה למערב ובערב שבת מדליקין אותה קודם תפלת מנחה וכן כתב אבודרהם (עמ' רא ד"ה ומה שנהגו) וכן הוא במהרי"ל (הלכות חנוכה עמ' תד אות ד) ואין אנו נוהגין כן אלא אף בערב שבת מדליקין בין מנחה למערב:

18. תרומות הדשן סימן קד

שאלה: הנרות של חנוכה של בהכ"נ האין מסדרין אותן בין מזרח למערב או בין צפון לדרום?

תשובה: יראה דהך מילתא תליא בפלוגתא דתנאי, והגאונים נמי מחולקים בההיא פלוגתא. במנחות פ' שתי הלחם /צח ע"ב/, פליגי בה רבי ורבי אלעזר בן שמעון במנורה שבמקדש. רבי סבר ממזרח למערב היו מונחין, וראב"ש סבר מצפון לדרום היו מונחים. והיה נראה דהלכה כרבי מחבירו, וכן פרש"י בפ"י חומש אליביה. אמנם רמב"ם וסמ"ג כתבו דמצפון לדרום היו מונחין. והשתא היה נראה הואיל וכתב סמ"ק שאנו מדליקין בבהכ"נ לצד דרום זכר למנורה, אם צריכין גם לסדר הנרות כמו שהיו מסודרים במנורה, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. ברוב מקומות שראיתי היו מסודרים בין מזרח למערב, בווינ"א, קרימ"ש, ניאוש"טט. אך במפרו"ק נוהגין לסדרם בין צפון לדרום. ונהרא נהרא ופשטא, דכל חד איכא תנא וגאון דסבר כוותיה. אמנם אם הייתי במקום שאין מנהג, הייתי מנהיג כמו שראיתי ברוב מקומות, וכרבי מחבירו.

19. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא סעיף ז

ובבהכ"כ מניחו ככותל דרום (מא) או בדרום המנורה, ומסדרן ממזרח למערב (ת"ה סי' ק"ד ב"י), ומדליקין ומברכין (בבית הכנסת) משום

פרסומי ניסא. הגה: ואין אדם יוצא בנרות של בהכ"נ, וצריך לחזור ולהדליק בביתו (ריב"ש סימן קיא);

20. משנה ברורה סימן תרעא ס"ק מא

(מא) או בדרום המנורה - ט"ס וצ"ל כנרות המנורה:

(מב) ומסדרן ממזרח וכו' - זהו ג"כ כעין מנורה דהנרות היו מסודרין במקדש בין מזרח למערב כן יסדר ג"כ נרות חנוכה. ודע דיש מהראשונים דס"ל דאף דהמנורה היתה עומדת בדרום מ"מ נרותיה היו מסודרין מצפון לדרום וממילא לדידהו גם נרות חנוכה יש לסדר באופן הזה ויש מקומות שנהגו כן ואין למחות בהם דיש להם על מה לסמוך:

(מג) למערב - והמדליק עומד אחוריו לדרום ופניו לצפון ומתחיל מימינו שהוא הנר הסמוך לארון הקודש ושוב מוסיף והולך ומתחיל מהשמאלי ופונה לימינו [תשו' ח"ס סי' קפ"ו] ועיין לקמן בס"ס תרע"ו מה שנתוב בזה:

(מד) ומדליקין ומברכין - אף דבהכ"נ הוא רק מנהג מ"מ מברכין עליו כמו שמברכין על הלל דר"ח שאינו אלא מנהג. אם אבל מתפלל בערב חנוכה מדליק אדם אחר הנרות משום שהחיינו דמברכין אז ומינכר דעת שמחה היא לצבור ואין כדאי שאבל ידליקם [אבל בביתו יכול לברך שהחיינו] אבל שאר ערבית דחנוכה דאין מברכין שהחיינו יכול האבל להדליק נר חנוכה. ומתפלל האבל בחנוכה מנחה ומעריב. ובט"ו באב ושבט ול"ג בעומר דלית הלל האבל מתפלל שחרית ג"כ. ובחנה"מ דהוי כיו"ט מנעתי לפעמים להניח האבל להתפלל מנחה ומעריב [פמ"ג]:

(מה) וצריך לחזור ולהדליק - ואפילו הש"ץ שברך בביהכ"נ צריך לחזור ולהדליק בביתו דיש חיוב על כל אחד להדליק בביתו ומ"מ לא יחזור לומר בביתו ברכת שהחיינו אם לא שמדליק להוציא אשתו וב"ב:

21. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרעא אות יג

ובתי כנסיות הנמצאים במזרחה של ירושלים שארון הקודש לצד מערב, הרי זה ממש כדוגמת המקדש שהיתה הכניסה מצד מזרח וקודש הקדשים בצד מערב והמנורה היתה סמוך לכותל דרום משמאל הכניסה, וכן ינהגו בבתי כנסיות אלו. ובתי כנסיות הנמצאים בדרומה של ירושלים ומתפללים שם לצד צפון יניחו המנורה מחציו של ביהכ"נ הסמוך לכניסה ששם הוא צד דרום וסמוך לצד שמאל שכן היה במקדש, וכנ"ל. ובתי כנסיות הנמצאים בצפונה של ירושלים ומתפללים שם לצד דרום יניחו המנורה מחציו של בית הכנסת כלפי פנים סמוך לארון הקודש בצד שמאל.

22. שו"ת שבט הלוי חלק ח סימן קנו

א. ואשר נשאל בענין הדלקת נ"ח בבית הכנסת המבואר סי' תרע"א אם מותר לכבות הנרות לאחר שכולם הלכו משם, אעפ"י שהוא רק תוך חצי שעה. הנה הדלקת נ"ח בביהכ"נ כמה טעמים נאמרו בה דבב"י סי' תרע"א כ' משום האורחים שאין להם בית שמוציאים אותם בהדלקה זו, וא"כ נרות אלו הם נרות חנוכה שלהם, ופשיטא דאין לכבות אותם לכתחלה לפני הזמן כמו שאר נ"ח בבתיים, אלא גם לשאר טעמים שנאמרו בזה [דהח"צ סי' פ"ח פקפק על הב"י בזה], דהיינו זכר למקדש שהי' מדליק בו מנורה ועיין בריב"ש סי' קי"א וש"פ א"כ אין סבה לכבות כשהולכים משם דמכ"מ המנורה דולקת כמצותה במקדש [מעט] ואולי לטעם שנאמר עוד כדי לפרסם הנס לרבים זה שייך רק בשעת ההדלקה וכשהם נמצאים שם, מכ"מ למעשה אין כדאי לכבות כנ"ל, אם לא משום חשש גנבה או דלקה.